

25. Перебийніс В. Що дає статистика мовознавцям? Вісник Київського лінгвістичного університету. Київ: КНЛУ, 2003. Т. 6, № 2. С. 27–32.
26. Перебийніс В. Статистичні параметри стилів. Київ: Наукова думка, 1967. 260 с.
27. Підгорна А. Лінгвальні засоби актуалізації авторських моделей світу в романах сестер Бронте: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова. Одеса, 2008. 20 с.
28. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
29. Ставицька Л. Про термін ідіолект. Українська мова. 2009. № 4. С. 3–15.
30. Строкаль О. Індивідуально-авторське слово в системі художнього ідіостилю (на матеріалі поетичних творів В. Коломійця та П. Мовчана): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2011. 18 с.
31. Фаріон І. Ідіостиль Івана Пулюя крізь призму динаміки мовної норми (за листами мислителя). Лінгвостилістичні студії. Луцьк, 2017. Вип. 7. С. 176–183.
32. Хомицька І., Теслюк В. Метод статистичного аналізу текстів драматургії Б. Шоу і розмовного стилю. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Львів, 2015. № 826. С. 161–169.
33. Шведова М., фон Вальденфельс Р., Яригін С. Грак. URL: <http://uacorporus.org>.
34. Barber A. *Idiolects*. The Stanford Encyclopedia of Philosophy. 2009. URL: <http://plato.stanford.edu/archives/spr2009/entries/idiolects/>.
35. Barthes R. *Le style et son image*. Paris: Le Seuil, 2002. Vol. 3, P. 972–981.
36. Bloch B. A set of postulates for phonemic analysis. 1948. Vol. 24, No.1, P. 3–46.
37. Hockett C.-F. *A Course in Modern Linguistics*. New York: PUF, 1958. P. 691
38. Jakobson R. *Essais de linguistique générale*. Paris: Éd. de Minuit, 1963. P. 60
39. Martinet, A. *A functional view of language*. Oxford: Oxford Univ. Press., 1961. P. 176
40. Paul, Hermann. *Principles of the history of language*. London: Swan, 1888. P. 512
41. Pottier B. *Le Langage*. Paris: Centre d'étude et de promotion de la lecture. 1973. P. 544
42. De Saussure Ferdinand. *Course in general linguistics*. London: Duckworth, 1983. P. 264.

УДК 821.161.2-3.09 Коб

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.29.1.12>

ИНТЕЛЕКТУАЛИЗАЦИЯ МОВИ ПЕРСОНАЖИВ У ТВОРАХ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

INTELLECTUALIZATION OF THE CHARACTERS' LANGUAGE IN THE WORKS OF OLGA KOBLYANSKA

Максим'юк О.В.,

orcid.org/0000-0003-1963-6165

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри сучасної української мови

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Струк І.М.,

orcid.org/0000-0002-9883-8818

кандидат філологічних наук,

асистент кафедри сучасної української мови

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

У метамові сучасної лінгвістики термін «інтелектуалізація мови» потребує пошуків концептуальної репрезентації конструктивних підходів до процесів і тенденцій розвитку та функціонування мови. Інтелектуалізація мови репрезентує інтелектуальну діяльність у мовних формах, що відображають світобачення людини, ментальні особливості, її здатність до еволюційного розвитку.

Інтелектуальною за природою є основна функція мови – комунікативна, що реалізує спроможність мови передавати будь-яку інформацію. У статті описано мовні засоби інтелектуалізації персонажів у творах О. Кобилянської з опертям на соціокультурні чинники, здійснено аналіз останніх досліджень у контексті інтелектуалізації української літературної мови. З'ясовано, що для мови творів О. Кобилянської характерний високий інтелектуальний рівень, що репрезентований лексичним багатством на означення професійних, культурних, наукових та мистецьких понять.

Інтелектуалізація мови персонажів у творах О. Кобилянської виявлена через ключові художні образи, репрезентовані лексемами інтелектуальної семантики та назвами абстрактних понять, використанням власних назв видатних осіб, назвами творів мистецтва (музики, літератури, філософії).

Доведено, що мовлення персонажів у творах О. Кобилянської позначене образністю, метафоризацією та афористичністю. Оскільки О. Кобилянська одна з перших впроваджує в літературу постаті письменників, художників, музикантів, то розширює лексичний словник персонажів через уведення «мистецької» лексики». Виявлено, що персонажі, які є представниками інтелігенції кінця XIX початку XX ст. на Буковині, – освічені люди, вони влучно оперують запозиченими термінами з німецької, французької, латинської мов.

Ментальність персонажів безпосередньо пов'язана з їхнім інтелектуальним рівнем, який зреалізований в лінгвальному контексті через різноманітні мовні засоби та форми.

Ключові слова: інтелектуалізація мовлення, інтелектуалізація художнього тексту, метафоричність, афористичність, запозичена лексика, ментальність.

In the metalanguage of modern linguistics, the term «intellectualization of language» requires the search for a conceptual representation of constructive approaches to the processes and trends of language development and functioning. Intellectualization of language represents intellectual activity in language forms that reflect a person's worldview, mental characteristics, and his ability to evolutionary development.

The main function of language is intellectual in nature – communicative, which realizes the ability of language to convey any information. The article describes the linguistic means of intellectualization of characters in the works of O. Kobylyanska, relying on sociocultural factors, and analyzes the latest research in the context of the intellectualization of the Ukrainian literary language. It has been found that the language of O. Kobylyanska's works is characterized by a high intellectual level, which is represented by a lexical richness to define professional, cultural, scientific and artistic concepts. The intellectualization of the language of the characters in the works of O. Kobylyanska is revealed through key artistic images represented by lexemes of intellectual semantics and the names of abstract concepts, the use of proper names of prominent persons, the names of works of art (music, literature, philosophy).

It is proved that the speech of the characters in the works of O. Kobylyanska is characterized by imagery, metaphoricization and aphorism. Since O. Kobylyanska was one of the first to introduce characters of writers, artists, and musicians into literature, she expanded the lexical dictionary of characters through the introduction of «artistic» vocabulary. It was revealed that characters who are representatives of the intellectuals of the late XIX and early XX centuries in Bukovina are educated people, they use borrowed terms from German, French, and Latin languages aptly.

The mentality of the characters is directly related to their intellectual level, which is realized in the linguistic context through various linguistic means and forms.

Key words: intellectualization of speech, intellectualization of artistic text, metaphoricality, aphoristicity, borrowed vocabulary, mentality.

Постановка проблеми. Проблема інтелектуалізації української мови охоплює онтологічний вияв мислення та мови, аналіз мовних засобів з урахуванням соціокультурного аспекту та функційного потенціалу мови в комунікативних типах мовлення, а також вивчення мовних одиниць як культурних феноменів. На сучасному етапі розвитку мову розглядають «як інтелектуальне надбання, естетичний вияв колективних та індивідуальних знань, світоглядних позицій особи. У процесі дослідження мовних явищ все більшої ваги набувають національні, лінгвокультурні, концептуальні принципи» [2, с. 55].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські лінгвісти розглядали явище інтелектуалізації мови в різних аспектах. Зокрема Л. Шевченко визначає дискурс інтелектуалізації літературної мови як теоретико-епістемологічну проблему та формулює лінгвістичні критерії інтелектуалізації [6]. На думку дослідниці, «інтелектуалізація мови – це еволюційний процес реалізації інтелектуальної діяльності у мовних формах, оскільки «онтологічний статус інтелекту полягає в описі інтелекту як особливого типу психічної реальності, що виступає психічним носієм конкретних виявів інтелектуальної діяль-

ності» [6, с. 159]. Ю. Шепель звертає увагу на поняття «інтелектуалізація художнього тексту» та лексико-семантичні і стилістичні чинники в прозових текстах через словотвір [7]. Я. Януш, з'ясовуючи роль Лесі Українки в інтелектуалізації української літературної мови, розглядає лексичні засоби, які використовувала письменниця з метою посилення інтелектуального рівня, виражальних можливостей та розвитку словникового складу української літературної мови кін. XIX – поч. XX століть. [8]. Л. Голоюх досліджує лінгвостилістичну природу інтелектуальної лексики в аспекті авторської модальності та репрезентує текстову вербалізацію поняття інтелектуалізація мови письменника [2]. Н. Векуа, аналізуючи інтелектуалізацію сучасного українського лексикону, вважає, що «інтелектуалізація мови відбувається шляхом зростання фонду її абстрактних одиниць, активізації лексики з оцінним компонентом, здобуття ними прагматичного ореолу й розширення фонду книжних лексем і морфем, здатних передавати експресивно-емоційні значення [1, с. 49].

Постановка завдання. Метою розвідки є аналіз засобів інтелектуалізації мови персонажів Ольги Кобилянської з оперттям на соціокультурні чинники розвитку мови. Мова творів цієї пись-

менниці відзначена високим інтелектуальним рівнем, різноманітними лексико-фразеологічними засобами, образністю і метафоризацією. На думку О. Копач, «Ольга Кобилянська – це письменниця філософського думання з концепцією нової людини, авторка, яка змагає до вияву духового життя в його інтелектуальних та емоційних проявах, навіть з комплексом підсвідомих нашарувань, без огляду на суспільну приналежність одиниці-персонажа...» [4, с. 90].

Виклад основного матеріалу дослідження. Засоби інтелектуалізації, безперечно, найвиразніше виявляють себе у мові інтелігенції кінця ХІХ – початку ХХ ст. на Буковині, яку показала Ольга Кобилянська. Так, у повісті «Царівна» виведений письменницею образ Наталки Верковичівни дуже нагадує нам саму Ольгу Кобилянську. Форма щоденника з роздумами героїні дає змогу показати лексику на означення багатьох понять, що свідчать про її високу освіченість. Це слова, що пов'язані з такими філософськими категоріями, як *щастя, велич людини, добро, правда, справедливість, обов'язок, любов, духовна цінність*. Наталка висловлює свої думки, вживаючи такі афоризми: *Обов'язок вважаю за найсвятішу задачу чоловіка* [3, I, с. 210]; *Мені здається, що обов'язок кожного чоловіка є противитися тому, що показалося неправим і погубним, а зате приймати те, що подає здібний ум* [3, I, с. 107]; *Ліши смерть, ніж життя, опутане неміччю і брудом* [3, I, с. 181]; *Чоловік щось божеське, хоч... він має своє коріння в землі*" [3, I, с. 194]; *Не зношу співчуття. Я переконалась, що через те дух дрібніє* [3, I, с. 205]; *Але прецінь мусить якась дорога вести до щастя; дорога любові...* [3, I, с. 349]; *Любов усе переможе* [3, I, с. 92].

Мова Наталки Верковичівни містить чимало слів на означення абстрактних понять, таких, як: *гармонія, радість, втіха, щастя, ніжність, спокій* та ін., пор.: – *Я тужу за барвами, за світлом, за гармонією* [3, I, с. 189]; – *Я не знаю, Орядин, однак я марю не раз об якимсь великим щасті або прегарнім душевнім спокою!* [3, I, с. 189]; *Я найщасливіша, коли пишу, коли потону цілою душею в іншим світі. Це багатий, барвний світ, повний гармонії, повний якоїсь несказанної ніжності або здержаної радості, бутної благородної втіхи* [3, I, с. 309].

Наталка захоплена літературною працею, яка приносить їй радість, про що свідчать такі рядки: *В тій праці купається душа моя, поринає в ній...* [3, I, с. 228]. *Коли я що роблю, то роблю всею душею;* [3, I, с. 275]; *Передусім бути собі ціллю,*

для власного духа працювати, як бджола [3, I, с. 176]; *Бог знає, що б тоді було, якби я не могла працювати по душі* [3, I, с. 253]. У праці Наталка вбачає свій смисл життя: *Я ж займуся наукою і працею, щоб життя моє набрало смислу і принади* [3, I, с. 278]. Для героїні асоціюється з щастям та задоволенням: *Хочу поринати у праці тій, купатися в ній і пити з неї, мов з тої золотої чаши, щастя та цілковите задоволення. Так, в ній хочу розцвістися, мов та рожса...* [3, I, с. 293].

Наталка – людина небуденна, вона позначена хистом до творчості. Її вивищує над іншими висока духовність. Мова її вишукана, художня, пор.: «... *побороти всю погань*», «*я люблю боротьбу*», «*злетіти високо*», «*різьбити себе*», «*працювати для духа*», «*боротись за щось найвище*», «*стати величним на всі часи*», «*неспроневіритись правді*», «*прояснитись красою*», «*тужу за красою*», «*жадоба краси*», «*бути орлом*», «*свобідний чоловік – це мій ідеал*», «*бути цілковито чоловіком*», «*вищий чоловік*», «*працювати за своєю вподобою*», «*аристократизм духа*», «*поважно-велично*».

Інтелектуалізацію мови Наталки Верковичівни посилюють численні метафоричні вислови («*потонути в праці*», «*купатися в праці*», «*різьбити себе*» та ін.), епітети та порівняння. Думки у неї «*божевільні*», «*гарячі*», «*нетерпеливі*», «*шалені*», «*сполохані*», «*невгомонні*», «*поплутані*»; розпука – «*глуха*», «*несказанна*», «*шалена*»; щастя – «*буденне*»; краса – «*пристрасна*», «*чародійна*», «*тиха*», «*німа*»; туга – «*ніжна*», «*непорочна*», «*дика*», «*невгомонна*». Це мова глибокого чуття й філософських узагальнень. Такою мовою доти не говорив жоден персонаж в українській літературі. Напр.: *Серце билося глухо, а за чолом мчалися божевільні, поплутані, сполохані думки* [3, I, с. 117]; *Боротись за щось найвище, сягаюче далеко поза буденне щастя...* [3, I, с. 177]; *Глуха, несказанна розпука обгорнула мене* [3, I, с. 95]; *Шалена розпука пірвала мене* [3, I, с. 86]. *У тієї сонати цілком така сама пристрасна краса* [3, I, с. 108]; *Я часом мрію об тім, як би я була раз на великим прегарнім балу, де все блистіло би, красувалось різними барвами, якоюсь чародійною красою...* [3, I, с. 29]; *Вони одні не цуралися сироти, кормили її спражену душу своєю тихою німою красою* [3, I, с. 211]; *В ній заворушилася туга, така ніжна і непорочна* [3, I, с. 371]; *Дика, невомонна туга розриває моє серце* [3, I, с. 87].

Героїня повісті «За ситуаціями» Аглая Феліцітас – освічена, високоінтелігентна. Вона має нахил до музики і до акторської діяльності. Її мова пересипана яскравими образними висло-

вами типу «полум'я звуків», «небесне пекло в грудах». Письменниця показує рівень її освіченості через діалоги та внутрішні розмірковування героїні: *Що мені все інше, коли я маю всередині полум'я звуків* [3, V, с. 81].

У мові Аглаї фіксуємо чимало музичних термінів, що є лексичними засобами інтелектуалізації її мови. Вона оперує музичною термінологією: «музичити», «інспірація до музики», «упоїлась музикою»; вживає і такі слова, що позначають абстрактні поняття, як-от: *ритм* (у людях), *триб*, *акція*, *ситуації*. Характеристики, які дає Аглая іншим персонажам, також свідчать про її високий інтелект. Наприклад, про професора вона говорить: *Живе сам мов відірваний від пісні звук?* [3, V, с. 94].

Інтелектуалізацією позначена й мова Зоні Яхнович з повісті «Нюба». Своїм походженням, вихованням та освітою вона належить до вищої верстви. І це передано мовними особливостями героїні. Вона – «вроджена жриця краси», як характеризує її один з персонажів повісті. Зоня також схильна до філософських роздумів. Її мова відзначається естетикою слова, поетичністю, як-от: *Що воно таке, те щастя? Ніщо, мамо, ніщо інше, як власне отакі ніжні хвилини, такі поодинокі проміння в житті... Такі хвилини мають свою тривку вартість для ніжно відчуваючих душ, вони є, щоб це тобі вяснити зрозуміло, відчутною музикою, котра є нічим до порівняння; бо лише сама на себе похожа* [3, III, с. 117].

Звертаючись до Олекси, з яким Зоня полемізує про проблеми української ментальності, вона говорить: *Не виносім так легко й охоче нашу даровитість і духові здібності в табір противників* [3, III, с. 92]; *Ні, Олексо, не украшаймо себе самих, бо це не виходить нам на добре. Ми мусимо те, що в нас є мізерне й погане, скинути з себе* [3, III, с. 92]; *В нас є «гарні чоловіки», Олексо, і «гарні жінки». Лише одним і другим бракує руки артиста, що довели б їх до остаточного викінчення, вирізьбивши гарне й красне, яке є в них, до тонкості стилю* [3, III, с. 92]. Вишуканість, тонкість, висока духовність, тактовність у мовленнєвій поведінці – свідчення високого інтелектуального розвитку героїні.

Засобами інтелектуалізації відзначена й гумореска О. Кобилянської «Він і Вона», яка є цікавою спробою перевтілення, зокрема письменниця одночасно веде мову від імені героя і героїні, намагається подивитися на жінку очима чоловіка.

У гуморесці «Він і вона» О. Кобилянська тонко іронізує над відомими постулатами Ніцше про жіночу й чоловічу психологію, роль та місце

чоловіка й жінки в суспільстві: *Він: Щодо того, то той сатана Ніцше – Заратустра той, правду каже, коли впевняє, що то велична річ бути завжди вдвох. Herr Gott!* [3, II, с. 320].

Герої твору є глибоко освічені люди, про це свідчить їхня обізнаність з відомими іменами письменників (*Ніцше, Гете, Гейне, Вілле, Якобсен, Шевченко, Толстий*) та їхньою творчістю, напр.: *Вона: Хотіла я перекласти Гетевого «Wahlverwandschaften», а одного разу прийшло мені на думку перекласти і Ніцше «Also sprach Zarathustra»* [3, II, с. 343]; *Вона: Се говорила я завжди. Завжди, це заким читала Бруно Вілле «Philosophie des reinen Mittels»...* [3, II, с. 348]; *Він: Розуміється, що вона буде знати Толстого; чи знає «Крейцерову сонату»?* [3, II, с. 337]; *Вона. Коли ми говорили про данця Якобсена і я казала щось – не знаю вже що – про його прегарну новелку «Тут мали рожі цвісти»* [3, II, с. 345].

Героїня О. Кобилянської витончена інтелектуалка, окрім літератури, вона добре обізнана з творчістю відомих композиторів: *Ха-ха! Я – співати! Може, ще Шумана або Мендельсона, або надто так кокетливих мазурок Шопена, котрими вона ніби упоюється...* [3, II, с. 342]. Її мовлення відзначається афористичністю: *Чоловік, справді, погана істота привички* [3, II, с. 327]; *Мій ідеал – се чоловік розуму* [3, II, с. 349].

Проте чи не найвиразніше спостерігаються засоби інтелектуалізації мови персонажів в оповіданні О. Кобилянської «Меланхолійний вальс». Три високоосвічені постаті репрезентують три види занять інтелектуальною діяльністю: Софія Дорошенко кохається в музиці, Ганнуса – в малярстві, а Марта має відношення і до сфери науки, і до сфери мистецтва. Мова героїнь – це мова інтелігенції, що своїм талантом, зацікавленнями й працею творить духовні цінності свого народу.

Усі три героїні говорять літературною мовою, в яку часто вплітається лексика загальноєвропейської культурної сфери.

Софія – аристократка, добре вихована, не багатомовна. Проте мова її високоінтелектуальна, насичена музичною термінологією, позначена аристократичністю. *«Без музики нема життя», «Симфонію казала би заграти на гробі», «Мій фах вибагливий, і жадає зараз для себе нестисненої волі»* – говорить вона. Її мовлення часто переткане поняттями, пов'язаними з музикою: *«артистична атмосфера», «істота композитора», «німа музика», «любителі музики»* тощо.

Так само мова Ганнусі пересипана лексикою, пов'язаною з живописом, наприклад: *«артизм», «штука», «артистичне чуття»*. Героїня

розмірковує про інтелігентність: *Коли б усі були артисти освічені, виховані, почавши від чуття аж до строю (одягу – авт.), не було б стільки погані й лиха на світі, як тепер, лиш сама гармонія, й краса. А так? Що округ нас? Лише ми одні піддержуємо красу в житті, ми, артисти, вибрана горстка суспільності...* [3, II, с. 364].

Високоінтелігентною є і мова Марти, ерудованої жінки, що виявляє захоплення як наукою, так і мистецтвом. У її лексиконі – слова «іспит», «натура», «конверзація», «лекція», «інстинкт». У своєму мовленні влучно використовує запозичену лексику, що свідчить про її здібність до вивчення іноземних мов: *milieu* (фр.) – середовище, *das Glückskind* (нім.) – улюблениця долі, *ergo* (лат.) – отже, *type antique* (фр.) – античний тип, *vis-à-vis* (фр.) – сусіди навпроти. Наприклад: *Ти й твоє артистичне milieu не будете вражені ані його видом, ані поведінням* [3, II, с. 225]; *Вона, «das Glückskind», не досягнула того, що бажала!* [3, II, с. 231]; *Ну, правда, тобі вже по двадцятьм, – ergo треба чимскоріше голівку під очіпок пхати!..* [3, II, с. 232]; *А мені говорила, що хоче розпалити своєю душею сей type antique та вивести його з класичної рівноваги* [II, с. 264]; *Одного дня випровадилося наше vis-à-vis з нашої вулиці...* [3, II, с. 267];

Мова Марти позначена афористичністю. Наприклад: *Штука* (тобто мистецтво – авт.) – *великий чоловік, але любов – більший* [3, II, с. 234]. Її мовлення пересипане яскравими епітетами: *Весела гармонія згубилася; остався сам шалений біль, торгаючий, божевільне чуття, перериваний яснішими звуками, мов хвилевим сміхом* [3, II, с. 268].

Справді, на жаль, таких високоосвічених жінок у тодішньому суспільстві на Буковині було дуже мало. Очевидно, саме тому твір викликав дискусію серед критиків. Зокрема, про один епізод такої «літературної боротьби» за О. Кобилянську йдеться у статті Н. О. Томашука [5, с. 11–14]. Зразу ж після опублікування про «Valse melancholique» на сторінках «Літературно-наукового вісника» в 1898 р. негативно відгукнувся В. Щурат. Він зазначав, що ні зміст оповідання, ні його образи не мають нічого спільного з життям української інтелігенції того часу. І хоч твір написаний, на його думку, «гарно, по-модному», він оцінив мову твору такими словами: «*Теплий кожух – не на мене шитий*». «Такі жінки, які змальовує авторка, – зауважував критик, – може, де і є, та в нас вони в кождім разі – білі круки. Хто їх не стрічав, – а певно мало хто, – може сміло подумати, що се

оповідане якоїсь заграничної авторки, котра пише про те, що видить, та чого ми не бачимо в себе. Екзотичний характер оповідання ставить його поруч перекладів». Проте критик і не здогадувався, що, даючи таку несхвальну оцінку, саме в цьому виявить одну з найхарактерніших рис письменницького стилю Ольги Кобилянської – її «європеїзм», високу інтелектуальність, що підносить українську літературну мову на європейські та світові вершини.

Погляди В. Щурата виявилися хибними, їх спростувало життя і розвиток української літературної мови на Буковині. Сама письменниця в листі до О. Маковея від 17 лютого 1898 р. писала: «Наші русини шукають зараз у себе таких типів – і дивуються, що межі ними нема якої-небудь «царівної», Анюти, Софії і т.д. Однак я думаю, що моя заслуга се та, що мої героїні витиснули вже або бодай звернули на себе увагу русинів, що побіч дотеперішніх Марусь, Ганусь і Катрусь можуть стати й жінки європейського характеру» [3, V, с. 321–322]. У листі від 10–13.1.1898 р. вона зазначала, що деякі жінки прямо таки пізнавали себе в образах оповідання: «Ольга Біл[инкевич] в іритації – відгадує себе в одній із трьох товаришок, хотя й я цілком не мала її на думці, творячи цих типів» [3, V, с. 312]. Ще в іншому листі від 21 лютого 1898 р. до О. Маковея письменниця прямо вказувала, що прообразом Марти послужила Ольга Устиянович, а Ганусі – Августа Кохановська [3, V, с. 322–327].

Звичайно, серед тогочасних представників інтелігенції були й такі, що мало чим відрізнялися від селян, а проте Ольга Кобилянська показала такі типи, які були справді європейського рівня. Про це, зокрема, зазначав Л. Турбацький у своїх «Літературних замітках» у газеті «Буковина» від 6 лютого 1898 р.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Мова інтелігенції, описаної у творах О. Кобилянської, як і мова самої письменниці, позначена інтелектуалізацією, що засвідчує широту духовного життя, професійної діяльності, зацікавленість проблемами мистецтва, філософії, естетики тощо. Для мови творів О. Кобилянської характерний високий інтелектуальний рівень, що репрезентований лексичним багатством на означення професійних, культурних, наукових та мистецьких понять. Перспективу подальших досліджень вбачаємо в аналізі мовних засобів інтелектуалізації у творах інших буковинських письменників кінця XIX – початку XX ст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Векуа Н. Інтелектуалізація сучасного українського лексикону. *Проблеми та перспективи розвитку науки, освіти і технологій в XXI столітті*: збірник тез та доповідей. Ч. 1. Ізмаїл, 2023. С. 48–50.
2. Голоюх Л. Інтелектуалізація авторської модальності в сучасних українських прозових текстах. *Лінгвостилістичні студії*: науковий журнал. Луцьк: Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, 2016. Вип. 4. С. 55–62.
3. Кобилянська О. Твори в 5-ти томах. Київ, Т. 1. 1962. Т. 1963.
4. Копач О. Мовостиль Ольги Кобилянської. Ч. 11. Торонто: Канадське наукове товариство ім. Т. Шевченка, 1972. 188 с.
5. Томашук Н. О. Про один епізод літературної боротьби за О. Кобилянську. *Творчість О. Кобилянської*: тези доповідей республіканської наукової конференції, присвяченої 100-річчю з дня народження письменниці. Чернівці, 1963. С. 11–14.
6. Шевченко Л. Інтелектуалізація української літературної мови: лінгвістична та теоретико-епістемологічна аспектологія: дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.01. Київ, 2002. 518 с.
7. Шепель Ю. Вплив словотвірних процесів на інтелектуалізацію української літературної мови та на зростання її емоційно-оцінної лексики. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка*. Серія «Філологічні науки. Мовознавство». Том. 2. № 8. 2017. С. 139–142.
8. Януш Я. Роль Лесі Українки в інтелектуалізації української літературної мови. *Леся Українка і сучасність*: збірник наукових праць. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. Т. 4, Кн. 2. С. 210–220.

УДК 81`27:37=161.2

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.29.1.13>

**ІМ'Я ТА ІДЕНТИЧНІСТЬ:
НЕФІЛОЛОГІЧНІ ДИСКУСІЇ НА ФІЛОЛОГІЧНУ ТЕМАТИКУ**

**NAME AND IDENTITY:
NON-PHILOLOGICAL DISCUSSIONS ABOUT PHILOLOGICAL ISSUES**

Малаш О.В.,
orcid.org/0000-0002-5726-5646
кандидат філологічних наук,
молодший науковий співробітник
Інституту мовознавства імені О.О. Потебні Національної академії наук України

Стаття присвячена дискусії довкола сучасної антропонімії українців. На матеріалі обговорень у непрофесійних колах – у соціальній мережі Facebook і на YouTube-каналах – досліджено настрої й тенденції, пов'язані з баченням ролі власного імені в національному самовизначенні українців у XXI столітті. За точку відліку взято повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну 2022 р., коли, на думку частини дискутантів, відбулося прискорене переосмислення національних цінностей.

Матеріалами дослідження стали коментарі під дописами та відео, пов'язані з обговоренням українських та російських варіантів офіційних і неофіційних імен у контексті опору російській мовно-культурній експансії.

Українці без філологічної освіти охоче обговорюють проблеми українського антропонімікону та його стосунок до національної ідентичності. Дослідження текстів коментарів показало, що погляди на співвідношення «ім'я/національне я» в дискутантів неоднакові. Для одних мовців український варіант імені чи гіпокористики – обов'язковий складник поваги до свого народу, інші ж наполягають на свободі вибору й неприпустимості нав'язування єдиного стандарту антропонімії.

Матеріали на тему українізації імен породжують в учасників дискусії різні емоції та амбіції: бажання популяризувати українські варіанти антропонімів чи, навпаки, заперечити їхнє право на існування в сучасному світі; несхвалення практики використання російських варіантів імені; опір втручання у приватну сферу та ін.

Особисті життєві історії, якими ділилися учасники обговорень, засвідчують, що вибір варіанта імені може стати новитою суспільною проблемою. Зокрема, порушено питання захисту права на українську звукову оболонку імені перед однокласниками, вчителями, працівниками державних органах, у соціальних мережах тощо. Проілюстровано, як українці, зокрема неповнолітні, вимагають поваги до їхньої особистості та/або до їхнього національного самовизначення через наполягання на відповідному варіанті імені.

Ключові слова: ономастика, соціономастика, антропонімія, гіпокористика, соціальні мережі, національна ідентичність.